

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

2/2024

ročník/volume 34

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

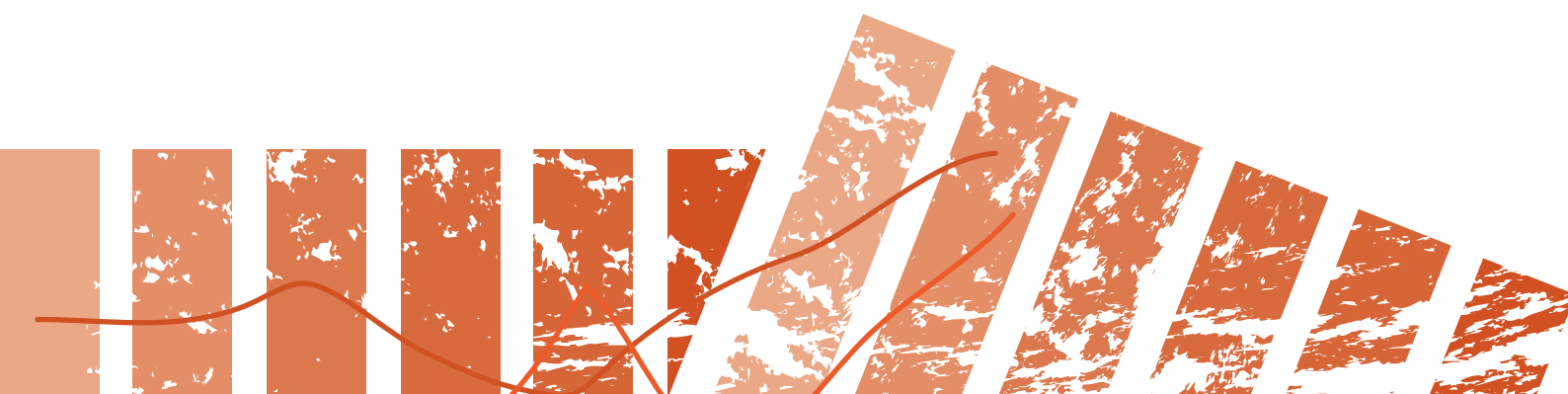
Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 2

Typ článku/Type of article: vedecký článok/scientific article

Strany/Pages: 26 – 38

Dátum vydania/Publication date: 15. apríl 2024/April 15, 2024

Boris VAŇO
INFOSTAT – Výskumné demografické centrum

VSTUP SLOVENSKÝCH ŽIEN DO REPRODUKCIE

THE SLOVAK WOMEN'S ENTRY INTO REPRODUCTION

ABSTRAKT

Vstup do reprodukcie významnou mierou ovplyvňuje intenzitu plodnosti, má však aj rad ďalších dôsledkov, napr. na zdravotný stav rodičiek a detí, stabilitu a životnú úroveň rodín. Z demografického hľadiska sa za vstup do reprodukcie považuje narodenie prvého dieťaťa. Článok hodnotí vstup do reprodukcie na úrovni medzinárodnej, celoštátnej aj regionálnej prostredníctvom priemerného veku žien pri prvom pôrode.

ABSTRACT

The entry into reproduction significantly affects the intensity of fertility, but it also has a number of other impacts, e.g. on the health of mothers and children, the stability and standard of living of families. From a demographic perspective, the birth of the first child is considered to be the entry into reproduction. The article evaluates the entry into reproduction at the international, national and regional level through the mean age of women at first birth.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

reprodukcia, priemerný vek žien pri prvom pôrode, odkladanie pôrodov

KEY WORDS

reproduction, mean age of women at first birth, postponement of births

1. ÚVOD

O vstupe do reprodukcie sa hovorí pri rôznych príležitostiach. Najčastejšie v súvislosti so začiatkom sexuálneho spoluzitia ale napríklad aj v prípade asistovanej reprodukcie. Z demografického hľadiska sa za vstup do reprodukcie považuje narodenie prvého dieťaťa.

O optimálnom veku na vstup do demografickej reprodukcie sa dlhodobo vedú diskusie. Existuje široké spektrum názorov a pohľadov vyplývajúcich často aj z profesijného zamerania diskutujúcich. Lekár, demograf, sociálny pracovník i pedagóg majú svoj pohľad a svoje argumenty [1, 3, 4].

Skorší aj neskorší vstup do reprodukcie majú svoje výhody i nevýhody, preto nie je možné jednoznačne stanoviť vek, ktorý by sa dal označiť ako optimálny. Optimálnosť vstupu do demografickej reprodukcie významne závisí od konkrétnej životnej situácie príslušného páru. Vo všeobecnosti však platí, že by to nemalo byť príliš skoro ani príliš neskoro. Skorý vstup do reprodukcie je jeden z dôležitých predpokladov na vyššiu plodnosť (aj keď nie nevyhnutný). Na druhej strane mladí rodičia bývajú na rodičovstvo častejšie mentálne menej pripravení a mladé rodiny nezriedka materiálne nezabezpečené (čo sa týka príjmovej situácie alebo bývania). Tieto skutočnosti môžu mať negatívny vplyv na stabilitu rodín. Neskorý vstup do reprodukcie zas znižuje počet

narodených detí, prináša zdravotné riziká pre matku aj dieťa a zvyšuje riziko bezdetnosti.

Cieľom článku je poukázať na špecifiká vstupu do reprodukcie na Slovensku. Hodnotiť budeme vstup do reprodukcie na celorepublikovej úrovni (súčasťou bude aj hodnotenie postavenia SR v rámci Európskej únie) a všímať si budeme i regionálne rozdiely pri vstupe do reprodukcie na úrovni okresov SR. Ako ukazovatele využijeme priemerný vek žien pri prvom pôrode a to na celoštátnej úrovni, okresnej úrovni aj na úrovni EÚ. Ako doplnkový ukazovateľ na celoštátnej úrovni využijeme podiel detí narodených v manželstve do jedného roka od uzavretia manželstva.

2. METODICKÉ POZNÁMKY

Pri hodnotení vstupu do reprodukcie používame ako hlavný ukazovateľ priemerný vek žien pri prvom pôrode. Vo verejne dostupnej databáze Štatistického úradu SR DATAcube sú k dispozícii údaje o priemernom veku žien pri narodení prvého živého dieťaťa. Vo verejne dostupnej databáze Eurostatu sú k dispozícii údaje o priemernom veku žien pri narodení prvého dieťaťa (bez ohľadu na vitalitu). Keďže mŕtvorodenosť je na Slovensku i v Európe nízka, tieto dva údaje sa líšia len minimálne¹. Preto v texte nebudeme rozlišovať, či ide o narodenie živého dieťaťa alebo všetkých detí a budeme hovoriť len o priemernom veku žien pri prvom pôrode.

Pri porovnaní údajov Štatistického úradu SR a Eurostatu o priemernom veku pri jednotlivých demografických udalostiach evidujeme určité rozdiely, ktoré vyplývajú zo spôsobu výpočtu. Týka sa to aj priemerného veku žien pri prvom pôrode. Štatistický úrad SR vychádza pri výpočte tohto ukazovateľa z počtu živonarodených detí podľa veku matky, Eurostat využíva na výpočet miery plodnosti podľa veku. Rozdiel nie je zásadný ale je viditeľný, pohybuje sa rádovo v desatinách roka.

Zmena evidencie narodených v zahraničí ženám s trvalým pobytom na Slovensku, ktorá sa uskutočnila na Slovensku v roku 2011, ovplyvnila všetky ukazovatele intenzity aj časovania plodnosti. Prejavila sa i na vývoji ukazovateľov použitých na hodnotenie vstupu do reprodukcie v tomto článku. Zlom v trende v roku 2012, ktorý je viditeľný na grafoch č. 1 a č. 2, má teda metodologické a nie obsahové pozadie.

Súčasnú úroveň vstupu do reprodukcie hodnotíme na základe najnovších dostupných údajov za rok 2022. Na hodnotenie vývoja sme zvolili obdobie od vzniku SR po súčasnosť, teda obdobie 1993 – 2022. Medzinárodné porovnanie je v článku spracované za obdobie 2013 – 2022. Začiatok tohto obdobia sme zvolili tak, aby sme sa vyhli zmene v evidencii narodených na Slovensku, pri voľbe konca obdobia sme zohľadnili dostupnosť najnovších údajov za krajiny EÚ 27 v databáze Eurostatu.

3. VSTUP ŽIEN DO REPRODUKcie NA SLOVENSKU

V druhej polovici 20. storočia patrilo Slovensko ku krajinám s najvyššou plodnosťou v Európe a s najnižším priemerným vekom žien pri pôrode. Jedným z najvýznamnejších predpokladov vysokej plodnosti bol práve skorý vstup do reprodukcie. Príčiny veľmi skorého vstupu obyvateľov do reprodukcie na Slovensku

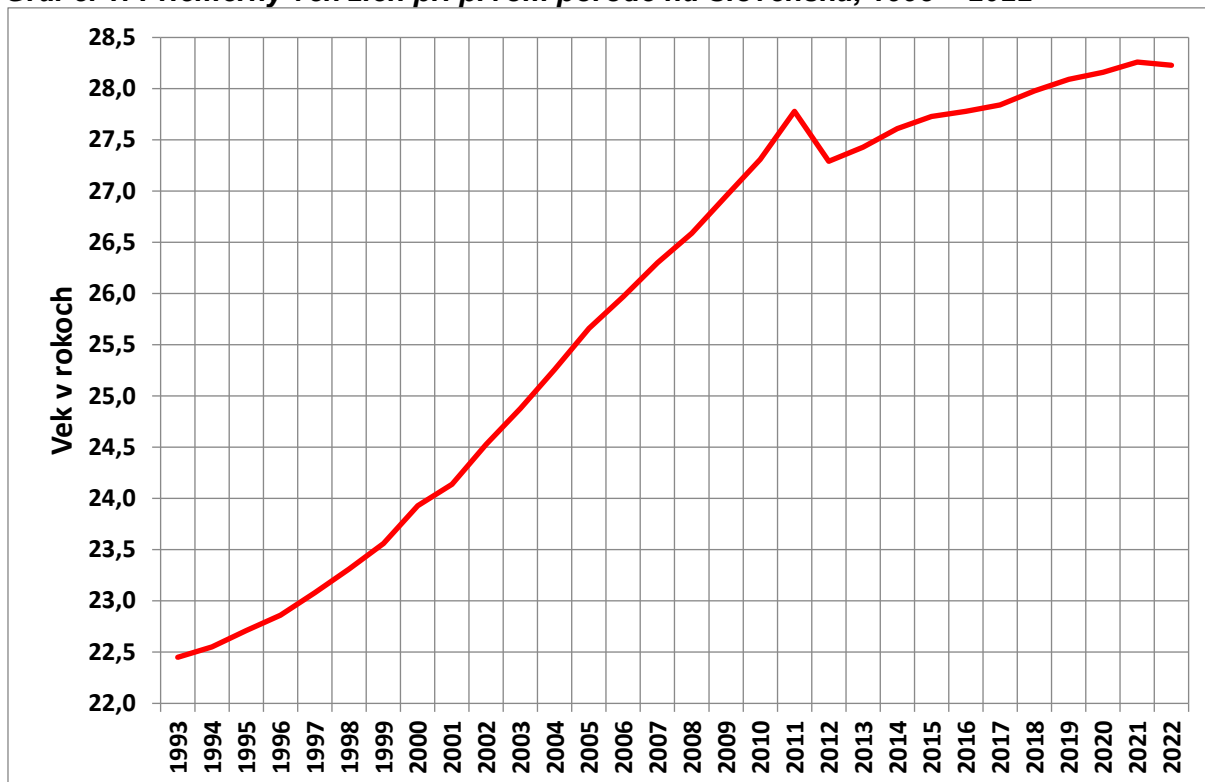
---

¹ Ako príklad minimálneho rozdielu medzi priemerným vekom žien pri pôrode všetkých detí a živonarodených detí uvádzame hodnoty za SR z roku 2022. Priemerný vek žien pri pôrode bol 29,3499 a priemerný vek žien pri pôrode živého dieťaťa bol 29,3503.

treba hľadať v tradíciách ale najmä v spoločensko-politickej situácii vo vtedajšom socialistickom Československu [6, 9].

Prvé náznaky odkladania pôrodov do vyššieho veku evidujeme na Slovensku už v 80. rokoch 20. storočia. Naplno sa tieto procesy prejavili po zmene politického režimu, s nástupom nového modelu reprodukčného správania v prvej polovici 90. rokov. Odkladanie pôrodov do vyššieho veku bolo jedným z hlavných znakov tohto modelu. Bolo tiež jedným z hlavných dôvodov výrazného zníženia plodnosti po roku 1990 [5, 6, 7, 8].

Graf č. 1: Priemerný vek žien pri prvom pôrode na Slovensku, 1993 – 2022

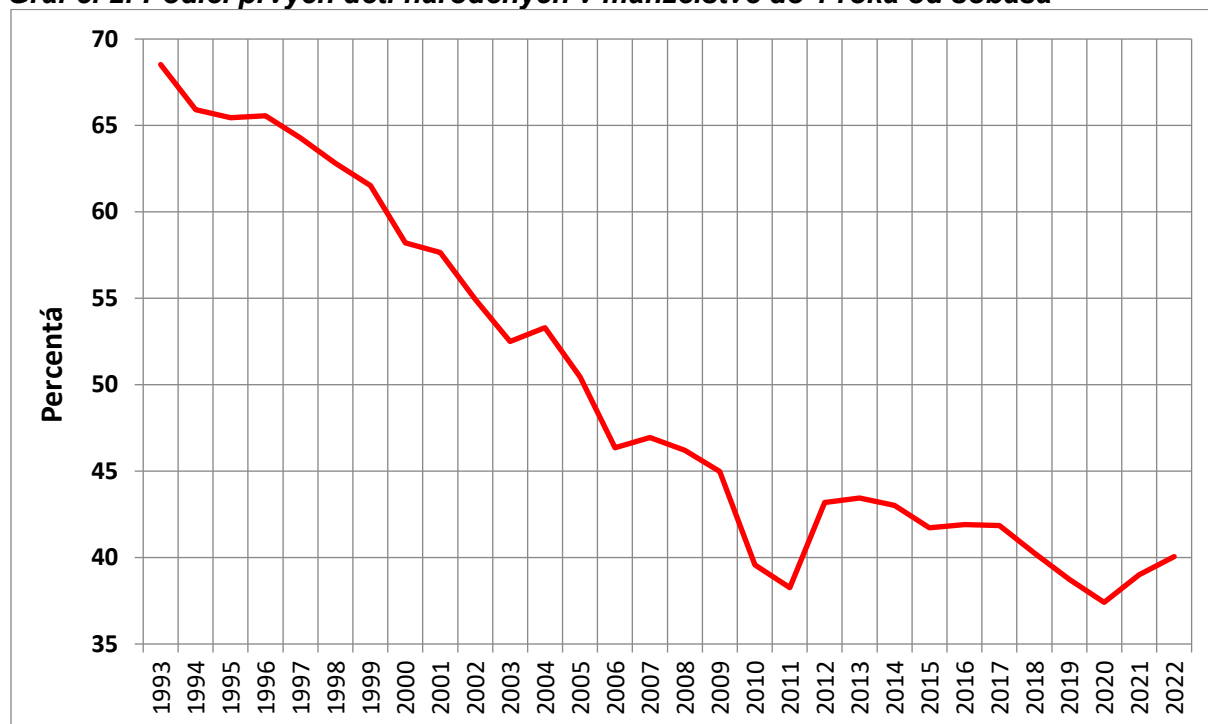
Poznámka: Zlom v trende v roku 2012 je spôsobený zmenou evidencie narodených v zahraničí ženám s trvalým pobytom na Slovensku.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Najlepšie možno dokumentovať odklad vstupu do reprodukcie pomocou vývoja priemerného veku žien pri prvom pôrode (graf č. 1). Tento ukazovateľ zaznamenal nepretržitý rast od roku 1993 až po súčasnosť. Rok 2022 bol prvý od vzniku SR, keď sa priemerný vek žien pri prvom pôrode medziročne nezvýšil. Počas obdobia 1993 – 2022 evidujeme zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode z 22,4 roka na 28,3 roka, t. j. o 5,9 roka, resp. takmer 26 %. Medzi rokmi 2022 a 2023 sa priemerný vek žien pri prvom pôrode nepatrne znížil (o 0,1 roka). Výrazne prudší nárast priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme v prvej časti sledovaného obdobia. Viac ako 90 % rastu tohto ukazovateľa pripadá na obdobie rokov 1993 – 2011 (graf č. 1). Príčinou bol hlavne proces rekuperácie, t. j. realizácie odložených pôrodov, ktorý sa začal na Slovensku po roku 2000 a ktorý kompenzoval silu odkladania pôrodov do vyššieho veku a spôsobil tak spomalenie rastu priemerného veku žien pri pôrode aj prvom pôrode [2, 6].

K podobným záverom ako pri hodnotení priemerného veku žien pri narodení prvého dieťaťa dospejeme aj pri hodnotení podielu narodených detí podľa času, ktorý uplynul od sobáša (graf č. 2). V období vysokej plodnosti sa na Slovensku rodila v manželstve väčšina prvých detí do jedného roka od sobáša. V 70. rokoch minulého storočia to bolo viac ako 60 % zo všetkých prvorodených detí v manželstve, v druhej polovici 80. rokov dokonca takmer 70 % [9].

Graf č. 2: Podiel prvých detí narodených v manželstve do 1 roka od sobáša

Poznámka: Zlom v trende v roku 2012 je spôsobený zmenou evidencie narodených v zahraničí ženám s trvalým pobytom na Slovensku.

Zdroj: Štatistický úrad SR

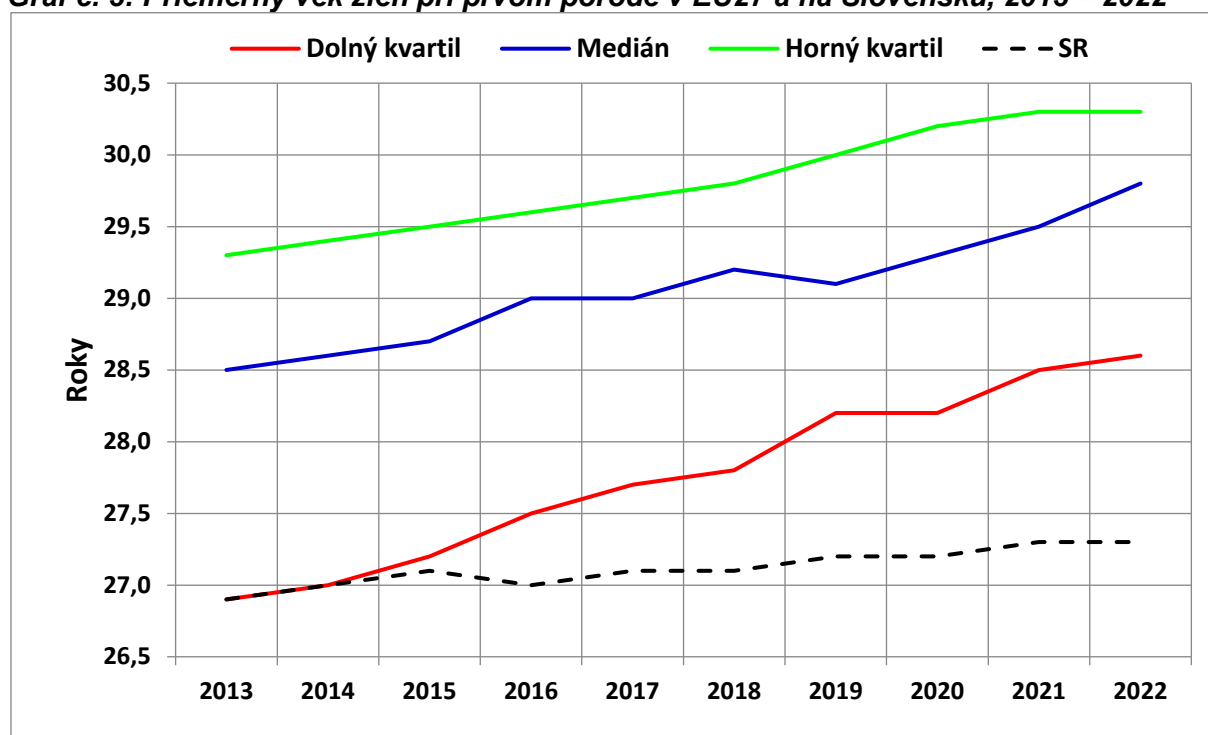
S nástupom nového reprodukčného modelu sa tesné prepojenie medzi sobášnosťou a plodnosťou znížilo. Ako sme už spomenuli, nový reprodukčný model je spojený s odkladom pôrodov do vyššieho veku, čo sa prejavilo aj na kontinuálnom poklese podielu detí narodených tesne po sobáši. Do roku 1995 evidujeme pokles prvých detí narodených v manželstve do jedného roka od sobáša na 65 % zo všetkých prvorodených detí v manželstve a do roku 2000 sa tento ukazovateľ znížil pod hranicu 60 %. Postupný pokles podielu prvých detí narodených do jedného roka od sobáša pokračoval až do súčasnosti, pričom súčasné hodnoty (na úrovni 40 %) sú v povojnovej histórii na Slovensku najnižšie (graf č. 2).

4. VSTUP SLOVENSKÝCH ŽIEN DO REPRODUKČIE V EURÓPSKOM KONTEXTE

Odkladanie pôrodov do vyššieho veku je celoeurópsky trend. Vo všetkých krajinách EÚ sa za posledné desaťročia priemerný vek žien pri prvom pôrode zvýšil. Slovensko počas celého hodnoteného obdobia (roky 2013 – 2022) patrilo ku krajinám s najnižším priemerným vekom žien pri prvom pôrode, pričom postupne sa v rebríčku európskych krajín posúvalo smerom nadol. Prakticky po celý čas bol priemerný vek žien pri prvom pôrode na Slovensku pod hodnotou dolného kvartilu, pričom sa postupne od nej odkláňal a posúvalo smerom k minimálnej hodnote (graf č. 3).

Podľa údajov Eurostatu bol na začiatku hodnoteného obdobia priemerný vek žien pri prvom pôrode na Slovensku siedmy najnižší zo všetkých krajín EÚ 27. Nižšie hodnoty priemerného veku pri prvom pôrode ako Slovensko mali len ženy v pobaltských štátoch, Poľsku, Rumunsku a Bulharsku. V porovnaní s Bulharskom, v ktorom bol priemerný vek žien pri prvom pôrode najnižší zo všetkých krajín EÚ 27, bola hodnota na Slovensku o 1,2 roka vyššia. V roku 2013 bol priemerný vek žien pri prvom pôrode na Slovensku o 1,9 roka nižší ako priemer za EÚ 27. Za krajinami s najvyšším priemerným vekom žien pri prvom pôrode (Taliansko, Španielsko a Luxembursko) zaostávalo Slovensko o viac ako 3 roky. Do roku 2022 kleslo Slovensko v poradí krajín EÚ, čo sa týka priemerného veku žien pri prvom pôrode, na tretie miesto od konca (nižšie hodnoty priemerného veku žien pri prvom pôrode boli na konci hodnoteného obdobia len v Rumunsku a Bulharsku). Hodnota priemerného veku žien pri prvom pôrode na Slovensku bola v roku 2021 o 2,4 roka nižšia, ako bol priemer za EÚ 27 a rozdiel medzi Slovenskom a európskymi krajinami s najvyšším priemerným vekom žien pri prvom pôrode sa do roku 2022 zvýšil na viac ako 4 roky.

Graf č. 3: Priemerný vek žien pri prvom pôrode v EÚ27 a na Slovensku, 2013 – 2022

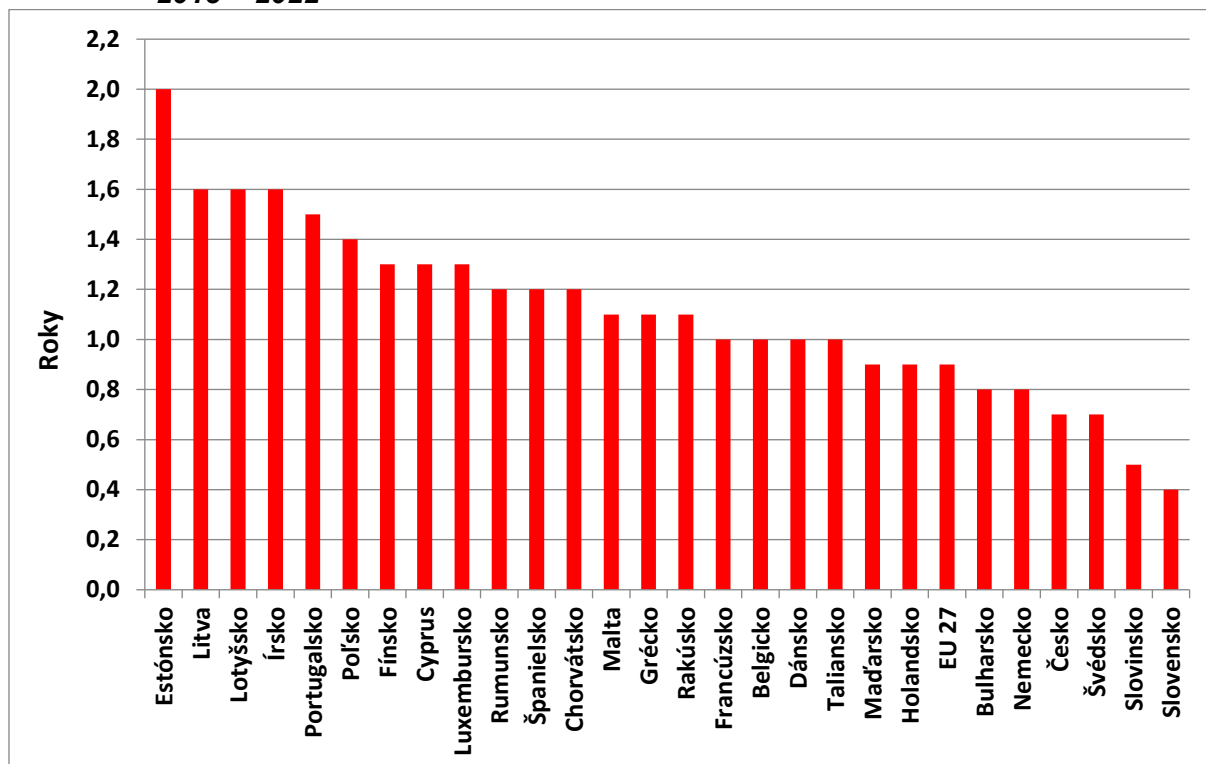

Zdroj: Eurostat

Priemerný vek žien pri prvom pôrode sa na Slovensku počas posledného desaťročia zvýšil najmenej zo všetkých krajín EÚ 27. Je to paradoxné, lebo krajiny s nízkou hodnotou tohto ukazovateľa (ku ktorým patrí aj Slovensko) majú väčší potenciál na jeho zvýšenie. V krajinách, ktoré mali v roku 2013 nízke hodnoty priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme za posledné desaťročie najväčší rast tohto ukazovateľa (výnimku tvorí len Slovensko a Bulharsko). Okrem Slovenska a Bulharska evidujeme nízky nárast priemerného veku žien pri prvom pôrode ešte v Česku, Slovinsku, Nemecku a Švédsku (ide o krajiny na európske pomery s vysokou, resp. nadpriemernou hodnotou priemerného veku žien pri prvom pôrode). Vo všetkých týchto krajinách sa priemerný vek žien pri prvom pôrode zvýšil o menej ako 0,8 roka. Najvyšší rast priemerného veku žien pri prvom pôrode v období 2013 –

2022 (viac ako 1,4 roka) evidujeme v už spomínaných krajinách s nízkou hodnotou priemerného veku žien pri prvom pôrode (Estónsko, Litva, Lotyšsko, Poľsko) a ešte v Írsku a Portugalsku. S odstupom najväčšie zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode (o 2 roky) evidujeme za posledné desaťročie v Estónsku (graf č. 4).

Graf č. 4: Zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode v krajinách EÚ 27, 2013 – 2022

Zdroj: Eurostat

5. REGIONÁLNE ROZDIELY V ČASOVANÍ PRVÉHO PÔRODU

Regionálne rozdiely na Slovensku sú vo všeobecnosti výrazné a platí to aj v časovaní pôrodov. To, čo sme skonštatovali na nadnárodnej úrovni, vo všeobecnosti platí aj na regionálnej úrovni na Slovensku. To znamená, že v okresoch s vysokou plodnosťou evidujeme skorší vstup žien do reprodukcie a teda nižší priemerný vek žien pri prvom pôrode, a naopak. Zrejmý je aj trend odsúvania pôrodov do vyššieho veku vo všetkých okresoch, intenzita sa však v jednotlivých okresoch výrazne líši.

Medzi okresmi s nízkymi hodnotami priemerného veku žien pri prvom pôrode sú len okresy z východného Slovenska a severu a juhu stredného Slovenska. Naopak medzi okresmi s vysokými hodnotami sú len okresy zo západného Slovenska a z centrálnej časti stredného Slovenska (výnimkou sú košické mestské okresy – graf č. 5a, 5b, 5c).

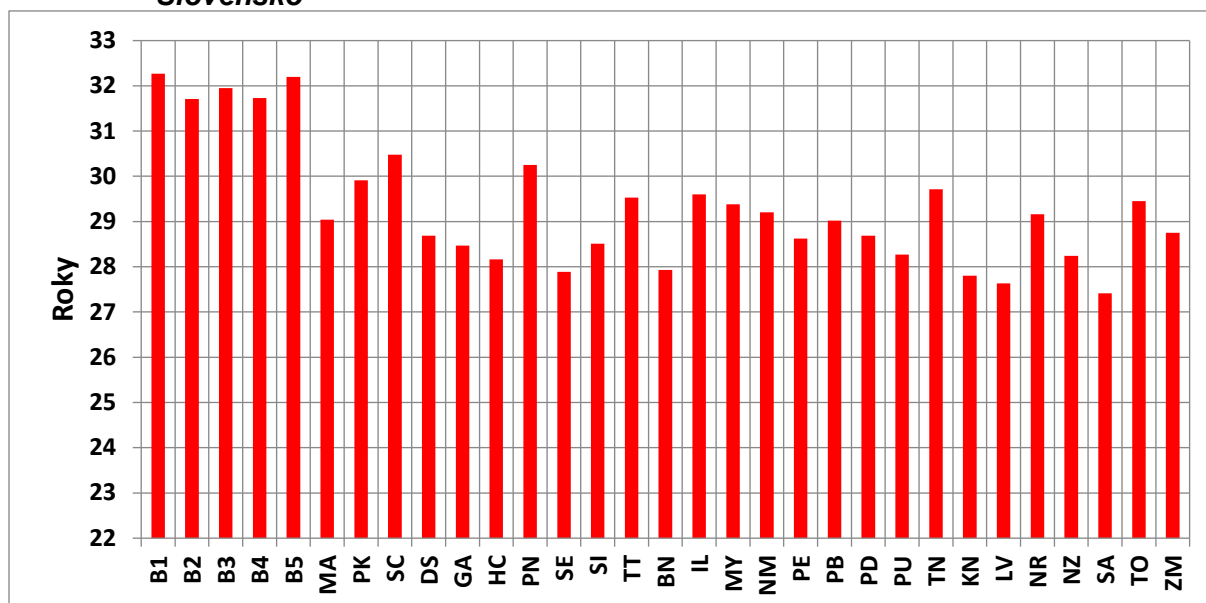
Priemerný vek žien pri prvom pôrode dosiahol v roku 2022 na celoštátnej úrovni hodnotu 28,2 roka. V jednotlivých okresoch sa priemerný vek žien pri prvom pôrode pohyboval od viac ako 32 rokov po menej ako 23 rokov. V 22 okresoch bol priemerný vek žien pri prvom pôrode veľmi blízko k priemernej hodnote za SR (ide o okresy vzdialené menej ako 0,5 roka od priemeru za SR). Väčšina z týchto „priemerných“ okresov sa nachádza na západnom a strednom Slovensku, z východoslovenských okresov patria do tejto skupiny len okresy Svidník a Humenné. Najbližšie hodnoty priemerného veku žien pri prvom pôrode k celorepublikovému priemeru evidujeme

v okresoch Kysucké Nové Mesto, Svidník, Púchov, Nové Zámky, Banská Štiavnica, Hlohovec a Turčianske Teplice (graf č. 5a, 5b, 5c).

Najvyšší priemerný vek žien pri prvom pôrode je v hlavnom meste. V jednotlivých bratislavských okresoch sa pohybuje od 31,7 roka v okrese Bratislava II až po okres Bratislava I, v ktorom ženy rodia svoje prvé dieťa v priemere vo veku 32,3 roka. Vyšší priemerný vek žien pri prvom pôrode ako 32 rokov je aj v okrese Bratislava V. Za bratislavskými okresmi nasledujú dva západoslovenské okresy (Senec a Piešťany) s priemerným vekom žien pri prvom pôrode nad 30 rokov. V 18 okresoch presahuje priemerný vek žien pri prvom pôrode hranicu 29 rokov, pričom v okresoch Košice I, Pezinok a Banská Bystrica sa približuje k hranici 30 rokov. Medzi okresmi s najvyšším priemerným vekom žien pri prvom pôrode (viac ako 29 rokov) sú len okresy zo západného a stredného Slovenska a tri košické mestské okresy (graf č. 5a, 5b, 5c).

V 13 okresoch majú ženy pri prvom pôrode v priemere menej ako 26 rokov. Ide o okresy z východného Slovenska (pás okresov v západnej časti Prešovského a Košického kraja od poľských až po maďarské hranice) a stredoslovenský okres Revúca. Najnižší priemerný vek pri prvom pôrode majú ženy v okrese Gelnica (ide o jediný okres s nižšou hodnotou priemerného veku žien pri prvom pôrode ako 23 rokov). Hodnotu nižšiu ako 25 rokov dosahuje priemerný vek žien pri prvom pôrode ešte v okresoch Sabinov, Spišská Nová Ves, Kežmarok, Revúca a Medzilaborce, pričom v posledných dvoch menovaných okresoch bol priemerný vek žien pri prvom pôrode v roku 2022 nižší ako 24 rokov (graf č. 5a, 5b, 5c).

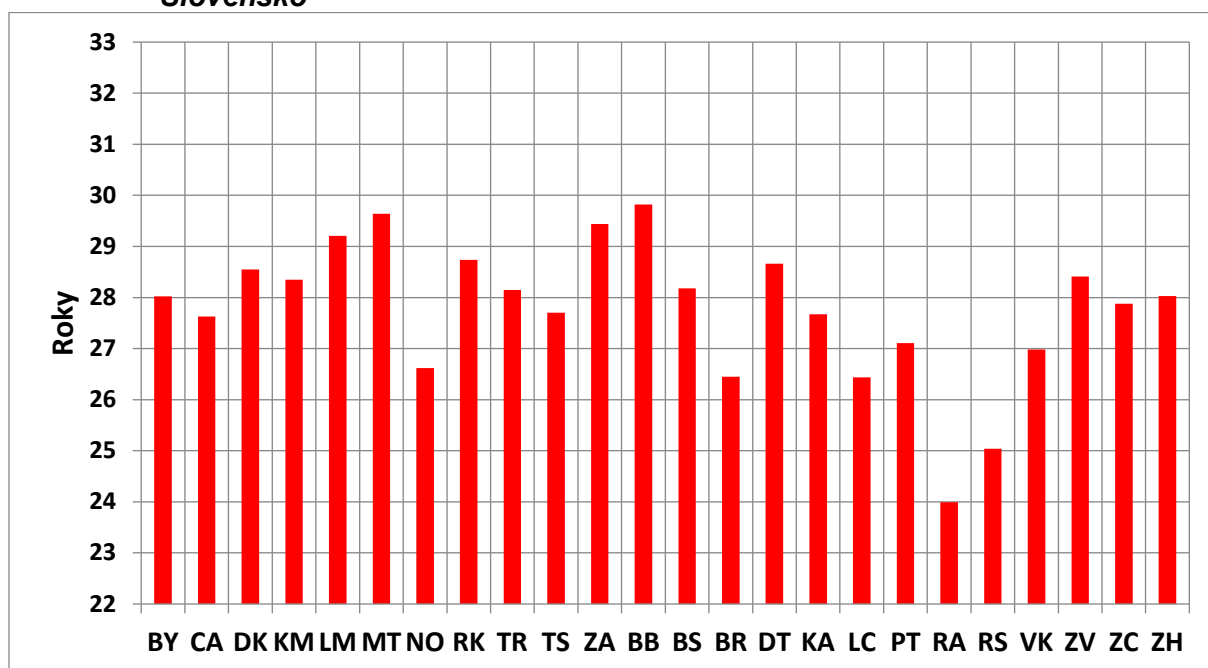
Graf č. 5a: Priemerný vek žien pri prvom pôrode v okresoch SR v roku 2022 – západné Slovensko

Zdroj: Štatistický úrad SR

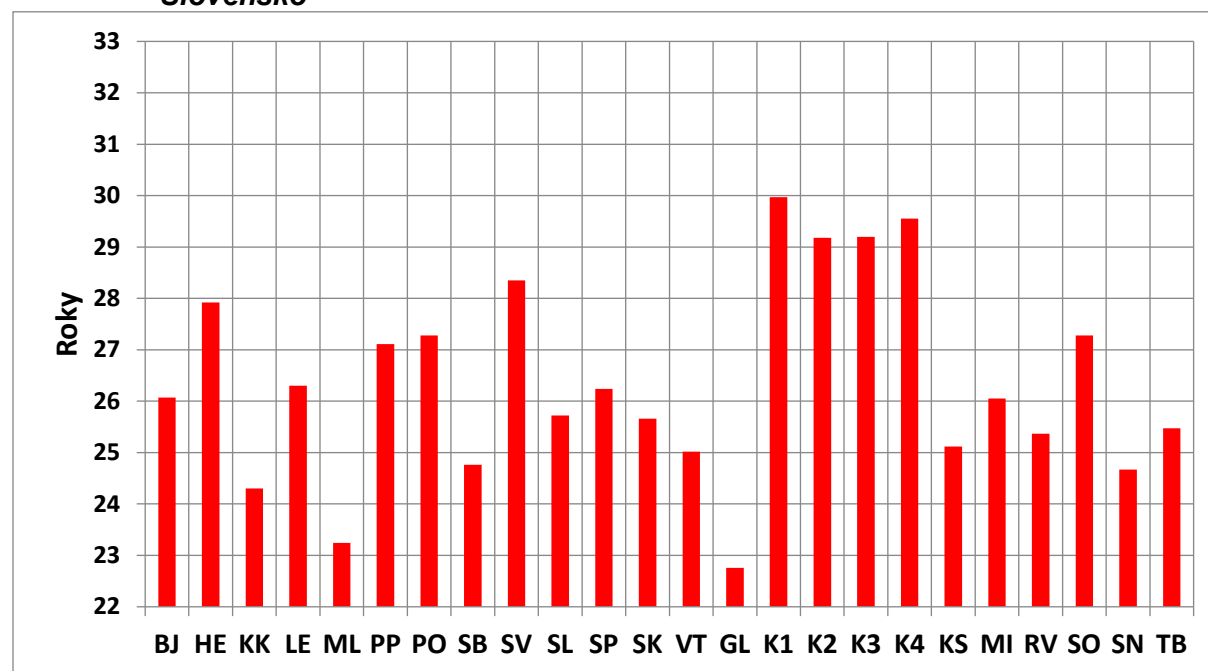

Graf č. 5b: Priemerný vek žien pri prvom pôrode v okresoch SR v roku 2022 – stredné Slovensko

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 5c: Priemerný vek žien pri prvom pôrode v okresoch SR v roku 2022 – východné Slovensko

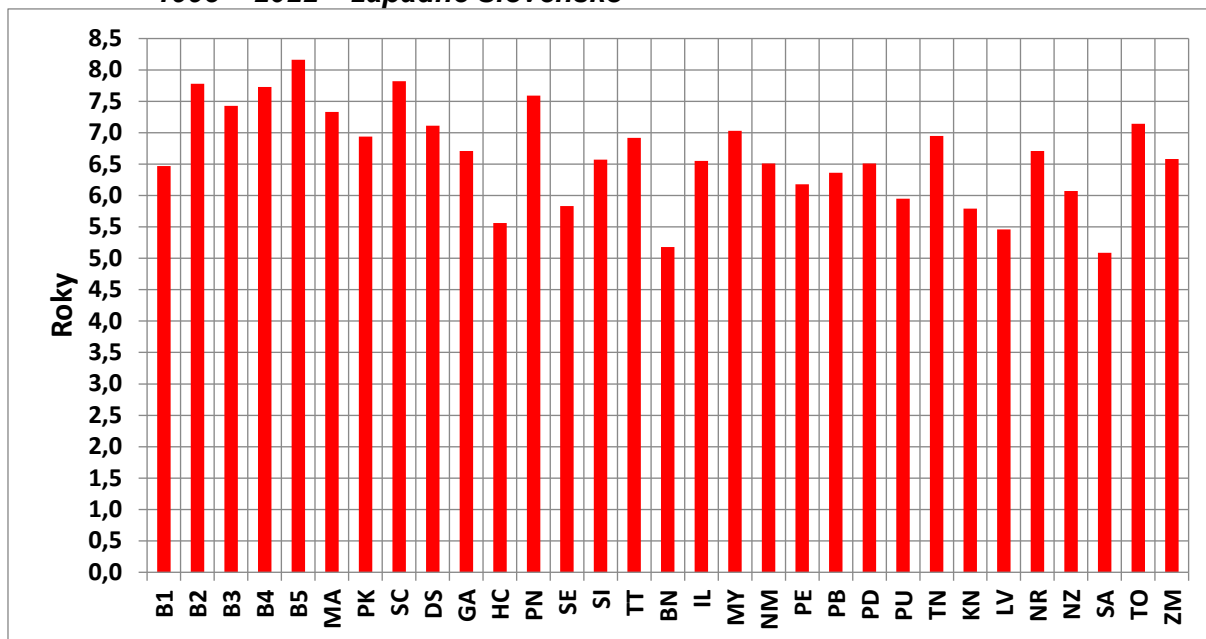

Zdroj: Štatistický úrad SR

Zvyšovanie priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme za posledné tri desaťročia vo všetkých okresoch SR, intenzita zvyšovania však bola v jednotlivých okresoch rozdielna (graf č. 6a, 6b, 6c). Vo všeobecnosti možno konštatovať, že viac sa zvyšoval priemerný vek žien pri prvom pôrode v okresoch s vyššími hodnotami a menej v okresoch s nižšími hodnotami. To znamená, že výraznejšie zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme na západe a v centrálnej časti stredného Slovenska a menšie na severe a juhu stredného Slovenska a na

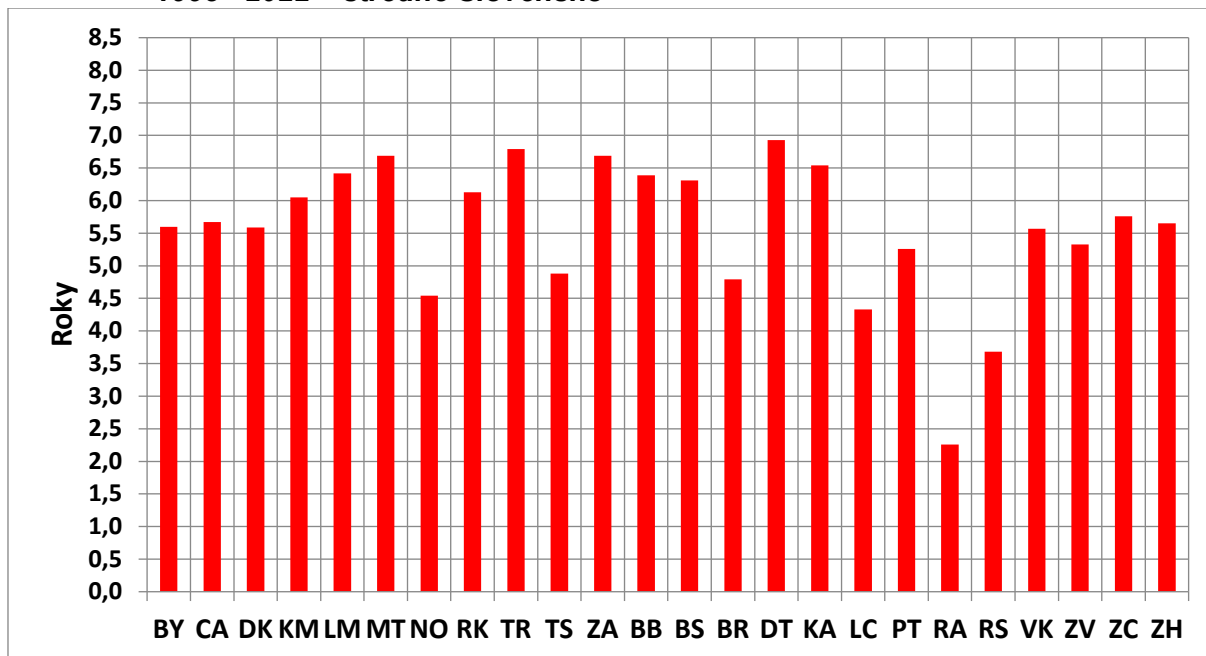
východnom Slovensku. Tým sa regionálne rozdiely, čo sa týka priemerného veku žien pri prvom pôrode, za posledných 30 rokov ešte viac prehĺbili.

Graf č. 6a: Zmena priemerného veku žien pri prvom pôrode v okresoch SR za obdobie 1993 – 2022 – západné Slovensko

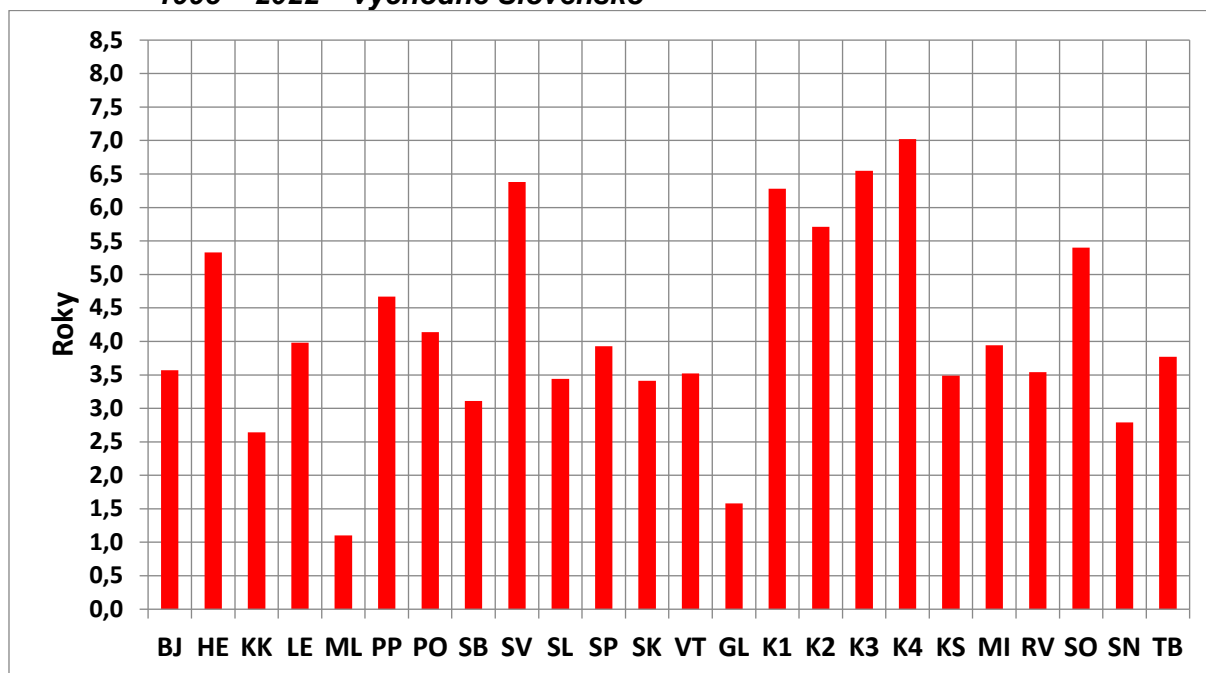

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 6b: Zmena priemerného veku žien pri prvom pôrode v okresoch SR za obdobie 1993 – 2022 – stredné Slovensko

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 6c: Zmena priemerného veku žien pri prvom pôrode v okresoch SR za obdobie 1993 – 2022 – východné Slovensko

Zdroj: Štatistický úrad SR

Zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode sa v období 1993 – 2022 pohybovalo v jednotlivých okresoch od 8,2 roka v okrese Bratislava V až po 1,1 roka v okrese Medzilaborce. Za okresom Bratislava V, ktorý je jediným okresom so zvýšením priemerného veku žien pri prvom pôrode o viac ako osem rokov, nasleduje desať okresov so zvýšením vyšším ako 7 rokov. Ide o zvyšné okresy Bratislavského kraja s výnimkou okresu Bratislava I, západoslovenské okresy Piešťany, Dunajská Streda, Topoľčany a Myjava a košický okres Košice IV (graf č. 6a, 6b, 6c).

Medzi okresmi s nadpriemerným zvýšením priemerného veku žien pri prvom pôrode sú prakticky len okresy zo západného a stredného Slovenska, výnimku tvoria iba košické mestské okresy a okres Svidník. Naopak, východoslovenské okresy výrazne prevládajú medzi okresmi s najmenším zvýšením priemerného veku žien pri prvom pôrode. Medzi dvadsiatkou okresov s najmenším nárastom tohto ukazovateľa sú z okresov mimo Prešovského a Košického kraja len dva okresy z juhu stredného Slovenska (Lučenec a Revúca) a jeden okres zo severu stredného Slovenska (Námestovo) (graf č. 6a, 6b, 6c).

Len minimálne zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme v okrese Medzilaborce, nasleduje okres Gelnica, v ktorom sa priemerný vek žien pri prvom pôrode zvýšil za posledných 30 rokov približne o 1,5 roka. Zvýšenie o menej ako 3 roky nastalo ešte v okresoch Revúca, Kežmarok a Spišská Nová Ves. V ďalších 12 okresoch evidujeme zvýšenie priemerného veku žien pri prvom pôrode o menej ako 4 roky. Do desiatky okresov s najmenším zvýšením priemerného veku žien pri prvom pôrode patria, okrem už spomínaných piatich okresov s priemerným vekom žien pri prvom pôrode pod 3 roky ešte okresy Sabinov, Svidník, Stará Ľubovňa, Košice okolie a Vranov nad Topľou (graf č. 6a, 6b, 6c).

6. ZÁVER

Pre ženy na Slovensku je charakteristický pomerne skorý vstup do reprodukcie, a to napriek tomu, že už dlhšie obdobie sa posúva do vyššieho veku. Za posledné tri desaťročia sa priemerný vek žien pri prvom pôrode výrazne zvýšil, hoci rastúci trend sa po roku 2010 spomaľuje. Slovensko patrí dlhodobo ku krajinám s najnižším priemerným vekom žien pri prvom pôrode v EÚ. Zároveň sa na Slovensku zväčšujú regionálne rozdiely, čo sa týka vstupu žien do reprodukcie.

Napriek spomaleniu rastu priemerného veku žien pri prvom pôrode v poslednom desaťročí a náznakom jeho zastavenia v súčasnosti, je pravdepodobné, že vstup slovenských žien do reprodukcie sa bude naďalej posúvať do vyššieho veku, aj keď zvyšovanie priemerného veku žien pri prvom pôrode s určitou istotou nebude také intenzívne ako v 90. rokoch minulého storočia. Preto s veľkou pravdepodobnosťou budú ženy na Slovensku vstupovať do reprodukcie na európske pomery stále v pomerne nízkom veku.

LITERATÚRA

- [1] BELLIELI, C.: The Best Age for Pregnancy and Undue Pressures. In: *Journal of family and reproductive health*, 2016, č. 3, s. 104 – 107.
- [2] BLEHA, B. – PILINSKÁ, V. – ŠPROCHA, B. – VAŇO, B.: Populačný vývoj Slovenska v prierezovom a kohortnom pohľade. Bratislava: INFOSTAT, 2022. 150 s. ISBN 978-80-89398-47-8.
- [3] HABBEMA, D.: Realizing of Desired Family Size: When Should Couples Start? In: *Human Reproduction*, 2015, č. 9, s. 2215 – 2221.
- [4] KOCOURKOVÁ, J. – SLABÁ, J. – ŠŤASTNÁ, A.: Neplánovaný odklad mateřství do vyššího věku v životní dráze českých žen. In: *Sociológia*, 2021, č. 1, s. 49 –70.
- [5] KUČERA, T. – KUČEROVÁ, O. – OPARA, O. – SCHAICH, E. (eds.): *New Demographic Faces of Europe*. Berlin: Springer-Verlag, 2000.
- [6] POTANČOKOVÁ, M. – JURČOVÁ, D. – PILINSKÁ, V. – VAŇO, B.: Fertility between tradition and modernity. In: Frejka, T. – Sobotka, T. – Hoem, J. M. – Toulemon, L. (eds.): *Childbearing Trends and Policies in Europe. Demographic Research, Special Collection 7*, 2008, roč. 19, článok 25, s. 973 –1018.
- [7] RABUŠIC, L.: Kde ty všechny děti jsou?. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.
- [8] VAN DE KAA, D. J.: Europe's Second Demographic Transition. In: *Population Bulletin*, 1987, č. 1, s. 1 – 57.
- [9] VAŇO, B.: Trendy populačného vývoja. In: Slovenská republika včera a dnes. Bratislava: Slovenská informačná agentúra, 1996. ISBN 80-8048-183-0, s. 89 – 96.

RESUMÉ

Začiatok reprodukcie významnou mierou ovplyvňuje intenzitu plodnosti, má však aj rad ďalších dôsledkov, napr. na zdravotný stav rodičiek a detí, stabilitu a životnú úroveň rodín. Z demografického hľadiska sa za vstup do reprodukcie považuje narodenie prvého dieťaťa. Preto na hodnotenie vstupu do reprodukcie využívame ako hlavný ukazovateľ priemerný vek žien pri prvom pôrode.

Priemerný vek žien pri prvom pôrode sa na Slovensku dlhodobo zvyšuje. V období 1993 – 2022 evidujeme zvýšenie z 22,4 roka na 28,3 roka, t. j. o 5,9 roka, resp. 26 %. Extrémne prudký nárast priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme od polovice 90. rokov 20. storočia až do roku 2010.

Odkladanie pôrodov do vyššieho veku je celoeurópsky trend. Vo všetkých krajinách EÚ sa za posledné desaťročia priemerný vek žien pri prvom pôrode zvýšil. Slovensko

dlhodobo patrí ku krajinám s najnižším priemerným vekom žien pri prvom pôrode, pričom postupne sa v rebríčku európskych krajín posúva smerom nadol.

Regionálne rozdiely na Slovensku sú výrazné a platí to aj o časovaní pôrodov. Vo všeobecnosti platí, že v okresoch s vysokou plodnosťou evidujeme skorší vstup žien do reprodukcie, a teda nižší priemerný vek žien pri prvom pôrode, a naopak. Zrejmý je aj trend odsúvania pôrodov do vyššieho veku vo všetkých okresoch, intenzita sa však v jednotlivých okresoch líši.

Medzi okresmi s nízkymi hodnotami priemerného veku žien pri prvom pôrode sú len okresy z východného Slovenska a severu a juhu stredného Slovenska. Naopak, medzi okresy s vysokými hodnotami patria len okresy zo západného Slovenska a z centrálnej časti stredného Slovenska (výnimkou sú košické mestské okresy).

Zvyšovanie priemerného veku žien pri prvom pôrode evidujeme za posledné tri desaťročia vo všetkých okresoch SR. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že viac sa zvyšoval priemerný vek žien pri prvom pôrode v okresoch s vyššími hodnotami a menej v okresoch s nižšími hodnotami. To znamená, že regionálne rozdiely, čo sa týka priemerného veku žien pri prvom pôrode, sa za posledných 30 rokov ešte viac prehĺbili.

RESUME

The entry into reproduction significantly affects the intensity of fertility, but it also has a number of other impacts, e.g. on the health of mothers and children, the stability and standard of living of families. From a demographic perspective, the birth of the first child is considered to be the entry into reproduction. That is why we use the mean age of women at the first birth as the main indicator for evaluating the entry into reproduction.

The mean age of women at first birth has been rising for a long time in Slovakia. In the period 1993-2022, we record an increase from 22.4 years to 28.3 years, i.e. by 5.9 years, or 26%. Extremely sharp increase in the mean age of women at first childbirth is registered from the mid-1990s to 2010.

Postponing childbirths to advanced age is a European trend. In all EU countries, the mean age of women at first birth has increased over the past decades. Slovakia has been one of the countries with the lowest mean age of women at first birth, while it is gradually moving downwards in the ranking of European countries.

Regional disparities in Slovakia are significant and this also applies to the timing of births. In general, in districts with high fertility, we record an earlier entry of women into reproduction and thus their lower mean age at first birth and vice versa. The trend of postponing births to older ages is also evident in all districts, but the intensity in individual districts varies.

Among the districts with low values of the mean age of women at first birth, there are only districts of eastern Slovakia and northern and southern part of central Slovakia. Conversely, the districts with high values include only districts from western Slovakia and from the central part of middle Slovakia (except the Košice city districts).

We have recorded an increase in the mean age of women at first birth over the last three decades in all districts of the Slovak Republic. In general, it can be stated that the mean age of women at first birth increased more in the districts with higher values and less in the districts with lower values. Thus, the regional disparities in the mean age of women at first birth have widened even more over the past 30 years.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

Ing. Boris Vaňo vyštudoval Vysokú školu ekonomickú v Bratislave, následne absolvoval postgraduálne štúdium z demografie na Univerzite Karlovej v Prahe. Od roku 1980 pracuje

v Inštitúte informatiky a štatistiky ako výskumný pracovník v oblasti demografie. V rokoch 2000 – 2014 bol vedúcim Výskumného demografického centra. V období rokov 2006 – 2010 pôsobil ako podpredseda Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti pre demografiu. Špecializuje sa na hodnotenie populačného vývoja, demografické prognózy a populačnú politiku.

KONTAKT

vano@infostat.sk